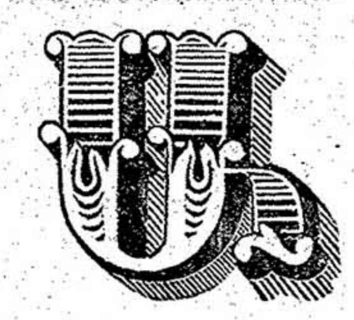
ՀԱՏԸ 5 ՄԻԼԻՄ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
ԵԳԻՊՏՈՍ . . Ղ.Ո.	80	40
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՖՐ.	20	10

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒ ՕՐԳԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՇԱԲԱԹԸ ԵՐԵՔ ԱՆԳԱՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

Շառա Ապու Տառտառ, Թիւ 16

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՀԱՍՑԷ

Journal AREV

B. P. № 600

Alexandrie, EGYPTE

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ՝ ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՍԻՍՈՒԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ամէն անոնք որ պատեհութիւն ունեցան Բօր-Սայիտի մեր գաղթականներուն բնակավայրը այցելելու՝ մխիթարական տպաւորութեան մը տակ մնացին, տեսնելով չորս հազարէ աւելի Հայերէ բաղկացած այս համայնքին հանդարտ, կարգապահ և համերաշխ նիստ ու կացը։ Ամբողջ բէմբին մէջ ո՛չ մէկ կագ ու կռիւ, ամէն ոք իր գործովը կ'զբաղի, մեծ ու պզտիկ գիրար կը ճանչնան և փոխադարձ յարգանք ու սէր կը տածեն իրարու հանդէպ, և այս պատճառաւ ալ եգիպտական կառավարութիւնը մինչև ցարդ հասարակ ոստիկան մը անգամ ղրկած չէ այնտեղ հանրային կարգապահութեան հսկելու պաշտօնով, զի ոստիկանի պէտք չկայ, ամէն ոք իր անձին ոստիկանն է, ինքզինքն և իր դրացին հաւասարապէս կը յարգէ․․․։

Ոմանց անշուշտ զարմանալի պիտի թուի հայկական ա՛յնքան հոծ համայնքի մը այս ա՛յնքան խաղաղ ու սրտապնդիչ պատկերը։

Ոչինչ աւելի բնական, սակայն, տրուած ըլլալով սա իրողութիւնը թէ՝ հայ ժողովուրդը, ինքզինքին ձգուած, աշխարհիս ամենէն խաղաղասէր, ամենէն աշխատասէր և կարգապահ ցեղերէն մին կը կազմէ։

Հայութեան մեծագոյն դժբաղդութիւնը իր «գործիչ»ներէն, իր ընձերէն յառաջ եկած է։ Ասո՛նք են որ ինչպէս անցեալին՝ նոյնպէս ալ ներկայիս մէջ ժողովուրդը պառակտումի, կուսակցականութեան կը մղեն և հաւաքական ո՛ և է բարի ձեռնարկ ամլութեան կը դատապարտեն այս կերպով։

Ըստ մեծի մասին պզտիկ միտքով, պզտիկ սիրտով արարածներ, կուսակցութեան բարձր սկզբունքը և համայնասիրական ոգին կուսակցականութեան ոգի՜ով, մթի՜ն, սահմանափա՜կ հաշիւներուն հետ կը շփոթեն և այս կերպով ամենուրեք չարաղէտ գործունէութիւն մը կ'ունենան միայն։

Այսպէս ահա՛, կարծես նախանձելով Բօր-Սայիտի մեր գաղթականներուն մէջ տիրող օրինակելի կարգ ու սարքին և համերաշխական ոգիին, այդ պատուական գաղթավայրն ալ կը ջանան տակնուվրայ ընել, գործադրել յառաջ բերելով ուսուցչական մարմնոյն և աշակերտական շարքերուն մէջ։

Եւ այս բոլորը այն սոփեստական վարկածով թէ՝ լաւագոյն է գաղթականաց սնունդի որակը բարւոքել քան թէ անոնց մանուկներուն մտաւորական հաց բաշխել։

Եւ խեղճ միամիտ ուսուցիչներ իրենց կոչումին հակառակ կը չարժեն՝ զոհ երթալով անբարեխիղճ «գործիչ»ներու այս տխուր և անիմաստ բրովօքացիային․․․։

Եւ ըսել թէ՝ այս ամբողջ երարանցումին տակը պահուըտած է այն թունալից թշնամութիւնը զոր ակնարկուած «գործիչ»ները ունին Հայկ. Բարեգ. Ընդհ. Միութեան դէմ, որ հիմնադիրը և մատակարարը եղաւ գաղթականաց Սիսուան վարժարանին։

Ո՜հ, եթէ, փոխանակ Բարեգործականին, իրե՛նք եղած ըլլային վարժարանին գաղափարը յղացող և գործադրողները, այն ատեն խնդիրը անշուշտ պիտի տարբերէր, այն ատեն պիտի յիշէին հարկաւ Քրիստոսի խօսքը՝ «Զի ո՛չ միայն հացիւ կեցցէ մարդ»։

Բայց, տնաշէ՛ն մարդիկ, ո՞վ ըսաւ թէ մէկ գործը միւսին կը վնասէ։ Արեւ ձեզմէ շատ առաջ յուզեց գաղթականներուն սնունդի խնդիրը, առանց սակայն ուրանալու կամ դատապարտելու մտաւոր սնունդի առանձնապէս օգտակար ձեռնարկը զոր Բարեգործականը ստանձնեց։ Ցիշեցէ՛ք որ, հոս Աղեքսանդրիոյ մէջ, հինգ հազարէ աւելի ռուսահպատակ հրեայ գաղթականներ կան որոնք աւելի գէշ կը կերակրուին քան մեր Բօր-Սայիտի գաղթականները, բայց որոնց առաջին գործը եղաւ իրենց փոքրիկներուն համար վարժարան ունենալ և տեղւոյս հրեայ հասարակութիւնը Լօնտրայէն յատկապէս վարժուհիներ բերել տուաւ անոնց կրթութեան համար․․․։

Ու դուք այսօր կը դժգոհիք, կ'ըմբոստանաք որ գտնուեր է հաստատութիւն մը որ ազնիւ գաղափարը ունեցեր է գաղութին հազարէ աւելի մանուկները թափառաշրջիկ կեանքէ փրկելու, անոնց հայերէն լեզուն սորվեցնելու և սիրցնելու․․․։

Մենք պիտի խորհուրդ տայինք մեր Բօր-Սայիտի պատուական գաղթականներուն՝ զգուշանալ այս կարգի «գործիչ»ներէ և ըստ առաջնոյն շարունակել իրենց խաղաղ և համերաշխ կեանքը զոր ուրիշներ կը ջանան գեհենի վերածել։

Խորհուրդ պիտի տայինք մանաւանդ Սուէտիոյ գաղթականներուն մէջ գտնուող երիտասարդ մտաւորականներուն՝ զգուշանալ ա՛յնպիսի արարքներէ որ համայնքին բարոյական վարկին կը վնասեն։

Իրենցմէ կ'սպասենք շատ լուսամիտ հայրենասիրութիւն մը։

Պէտք չէ մոռնալ որ Սուէտիոյ հերոսային դիմադրութեան և տեղւոյն ժողովուրդին ազատման դրուագները Եւրոպայի մամուլին մէջ շատ փայլուն արձագանգ մը գտան և ամբողջ Հայութեան բարի համբաւը բարձրացնելու ծառայեցին։ Եւ ատկայն գիտնալու ենք գուրգուրանքով մինչեւ վերջը պահպանել այս գեղեցիկ արդիւնքը։ Այս տեսակէտով, Սուէտիոյ մեր գաղթականներուն պետերը աչքերնին բանալու են որ անբարեխիղճ մարդոց ծուղակներուն մէջ չիյնան, որով թէ՛ իրենց կենսական շահերուն ծառայած և թէ՛ ազգին խնայած կ'ըլլան։

Բօր-Սայիտի Հայ գաղթականք այլեւս միմիայն ինքզինքնուն չեն պատկանիր, այլ ամբողջ Հայութեան։ Եւրոպայի համակիր ուշադրութիւնը իրենց վրայ դարձած է։ Զիրենք հսկողներ կան․․․։

Պէտք է որ այս պարագան ուշադրութենէ չվրիպեցնեն և սոսկ իրենց բնազդական հակումներուն հետեւելով շարունակեն ունենալ մաքուր և անբիծ կենցաղ մը։

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻ՛ ՆՄԱՆԻՔ ՄԵԶԻ

ՍՈՒԷՏԻԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Գործադրե՛լ։

Ահա՛ բան մը որ Երջանկայիշատակ խաղաղութեան հանգուցեալ ժամանակներուն մէջ չափէն աւելի ի պատուի էր, երբ ընկերական կեանքի երեւոյթ մը, երբ ընկերվարական վարդապետութեանց կիրարկած միջոցներէն մին, երբ գործաւորական կեանքի ամենէն յաճախադէպ ու սպառնալից մէկ արտայայտութիւնը, եայլն, եայլն․․․։

Պատերազմը բաւական ծանր հարուած մը տուաւ խեղճին. տարիուկէս է ձայնը ձունը ելած չունի․․․։ Բոլոր պատերազմիկ երկիրներուն մէջ, գործն է որ կը տիրէ անդուլ, անդադար, ամէն մարզերուն մէջ, ամէն ուղղութեամբ։

Օսմ. Սահմանադրութեան հետ, գործադուլը, երբ բառ և երբ իր, Թուրքիա ալ մուտ գործեց, և մասնաւորապէս այցելեց մեզի ու բաւական սերտ յարաբերութիւններ մշակեց հետերնիս, մեզ իբրաւամբ(!) նկատելով երբ ամենէն յառաջադէմ տարրը Թուրքիոյ․․․։

Ու մենք ճանչցանք ու կիրարկեցինք գործադուլի ամենէն անտիպ ու նորօրինակ ձեւը. մենք ֆապրիքաներ չունէինք, բանւորական կեանք չունէինք որպէսզի երբ դաշտ ու մարգարան ծառայէին գործադուլական բրօբականտի․․․։ Ցաւալի էր սակայն անշուշտ. բայց սկզբունք մը կար մէջտեղը, երկինքէն ինկած, զոր պէտք էր կիրարկել «անպայման», կիրարկել անպատճառ, նոյն իսկ առանց պատճառի․․․։ Ու մեր «կուլտուրական» հաստատութիւնները անձնուիրաբար ընծայեցին ինքզինքնին իբր փորձարկութեան վայր․․․։ Եւ ճանչցանք աշակերտական, ուսուցչական գործադուլները, կամ՝ տեխնիքական բառով՝ «դասադուլները․․․։»

Ու պատերազմը վրայ եկաւ, և իր հեղեղը ամէն ինչ ծածկեց, սկզբունքներն ալ, զանոնք գործադրողներն ալ, անոնց ենթականերն ալ․․․։

Եւ ահա՛, ո՜վ զարմանք, մեռած անհետացած բանը կ'ողջնայ յանկարծ. բրածոն յարութիւն կ'առնէ. մոռցուած, ջնջուած բառին վանկերը կը հնչեն դարձեալ մեր ականջին։

Եւ ո՞ւրկէ կուգայ ձայնը. Աստուա՜ծ իմ․․․։

Բօր-Սայիտի նորաշէն, վրանաշէն հայաքաղաքէ՛ն․․․։

Ափսո՛ս, ազատութեան բարիքները մեր կորիճ գաղթականներ՛ն ալ սկսած են ողողել, ինչպէս ողողեցին Թրքահայութիւնը, օսմ. սահմանադրութենէն անմիջապէս ետքը․․․։

Գործադրե՞լ, դասադրե՞լ. Սիսուան նորահաստատ վարժարանին մէջ․․․։ Այսքան չէ՞ ալ․․․։

Ինչպէ՞ս պատահեր է այդ անիմանալի, այդ անընդունելի բանը․․․։

Միթէ միջոց չի կա՞յ, չի գտնուեցա՞ւ զայն արգիլելու, և մեզի խնայելու համար սա՛ սրտում ապշութիւնը․․․։ Ինչպէ՞ս եղաւ․․․։ Աղեքսանդրիայէն, Գահիրէէն, գաւառներէն ղրկուած պէսպէս նուէրներուն, անթիւ ծրարներուն, հակերուն, սնտուկներուն մէջ արդեօ՛ք սխալմամբ կամ դիտմամբ, գիտութեամբ՝ անգիտութեամբ, վնասակար նիւթեր, դրգռիչ ըմպելիներ, թունաւոր գեղեր սպրդեցուցի՞նք, որոնք զզան մեր կորիճ հայրենակիցներուն բարոյական առողջութեանը․․․։ Արդեօ՛ք, կարմիր Խաչերու, Քաղաքական Ժողովներու, Բարեգործական ընկերութեանց պատուիրակներուն և բարեսէր անձերու խիտ շարքերուն մէջ որոնք շարունակ այցելեցին իրենց, fօսի-վուլպաժեօն մ՞ը ալ սպրդեցան, որոնք աշխատեցան Բօր-Սայիտի գաղթավայրին մէջ հաստատելու մէկ մասնաճիւղը Գահիրէի և Աղեքսանդրիոյ հայ գաղութներուն հանրային սխրալի՛ գործունէութեանը․․․։

Ա՜հ, Սուէտիացիներ, մի՛ թողլ տաք, մի՛, որ թունայեղ բուլիփիէ զոր տարիներէ ի վեր մեր ախտաւոր հոգիները կը թորեն՝ գայ վարակել ձեր կորիճ առողջ առողջ հոգիները, որոնք վտանգին մէջ զօրացան ու առաքինացան, դառն և հուժկու մահը չնչեցին այնքան մօտէն ու դիւցազնութեամբ գինովցան:

Մեզի, թուլամորթ քաղքենիներուս, երկարատեւ ապահովութեամբ և ազատութեամբ ջլատուած, զառածած արտասահմանցիներուս ձգեցէ՛ք պզտիկ հոգիներու արժանի հոգերը, կիրքերն ու տխլութիւնները, որ մեր որձացած ճղճիմ էութեանց անհրաժեշտ սնունդն են, ու մեր ողբալի գոյութեան միակ արդարացուցիչ պատճառը թերեւս․․․։

Մի՛ թողլ տաք որ Սուէտիոյ դիւցազներգութիւնը, Մուսա Լերան բարձունքին վրայ երկնուած ու ապրուած, եգիպտահայ կեանքին տափակութեանց աւազուտին մէջ խրի խղճալիօրէն. մի՛ թողլ տաք որ ձեր ազատարար խոյանքը և ոգորումը յանգին հոս տիրացուական վէճերու, սկզբունքային մեծ-տղայական խաղերու և կռիւներու․․․։ Հոմերոսի Իլիականէն փրցուած չքեղ էջը պէտք չէ որ Գոտտամսօմմաթսութիւն մը ունենայ իբրև իբր շարունակութիւն․․․։

Մի՛ քանդէք այն վսեմ ու սրտառուչ եղբայրութիւնը որ մեր երազն է հոս յաւէտ, զոր դուք աստուածայնօրէն իրականացուցիք ու ապրեցաք ձեր խըրոխտ լերան վրայ, և որ ազատեց ձեզ կոտորման վտանգէն, ապրեցուց ու անմահացուց ձեզ։

Մի՛ ոգեղցնէք, մի՛ տխրեցնէք ձեր ներկան ու զայն անարժան մի՛ ընէք ձեր հոյակապ և որքա՛ն մերձաւոր անցեալին. ձեր այժմեան կեանքը թո՛ղ անոր եղբայրական յուզումներուն և ոգեսպառ խռովքներուն արդար հանգիստը ըլլայ, զանոնք հպարտութեան մը յիշող ու վաղուան երջանիկ ու յաղթական վերադարձը երազող․․․։

Մ. Ս. ԿԻՒՐՃԵԱՆ

"ՀՐԱՇԱԼԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ"

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՔ Վ. ԹԷՔԷԵԱՆԻ(*)

Քաղցր է երջանիկ ըլլալ, յարաբերական երջանկութեամբը որ ներուած է մարդուս աշխարհի վրայ. սիրել և գիտնալ որ սիրուած ես. կեանքի պայքարին մէջ հեշտին բաժին մը ունենալ, այսինքն ունենալ միայն հոգերը, դիւրատար հոգեր, զոր կը թոյլատրէ հայրենի ժառանգութիւն մը, կամ թէ կարողանալ սիրուած զբաղումով մը ապահովել գոյութեանդ պէտքերը. վասն զի ո՞չ ապաքէն շատ ու շատ կան մարդկային արարածներ, որ իրենց ապրուստը ճարելու բռնադատուած են իրենց բազուկին ոյժովը կամ իրենց չսիրած կամ չսիրած զբաղումներով, և ․․․ք ամէն կոտոր կ'արթննան յառաջիկայ օրուան տաժանքին ու տաղտուկին և զգաստամովը տրամաբեկ նայուածք մը պտտցընելով իրենց չուրջը։

Քաղցր է սիրուած անձին հետ, բնութեան ծոցին մէջ, գարնան կամ ամառուան օր մը, սուրբ կապոյտի մը, զմրխտագեղ դալարիքի. հովանացած երկնամբերձիկ ծառերու, հանդարտ լճակի մը կամ զուլալափիւռ գետակի մը կամ խորհուրդներէ բնակուած նմնաւտեր անտառի մը ակնապարար տեսարաններուն մէջ մխրճիլ։

Հեշտալի է մեծարուած անուն մը ունենալ, շրջապատուիլ հիացողներէ, զոր դէմդ տեսնելու, խօսիլդ լսելու, փըրկութեա ու առողջարար խօսքերդ աղբիւրէն արբենալու ցանկութիւնը քու քովդ կը բերէ, և սէր, համակրանք, պաշտում, անձնուիրութիւն կարդալ անոնց աչքերուն մէջ։ Ճշմարտութեան, արդարութեան, գթութեան բաներն ըլլալ գիտնալ, ու հիացիկ ունկնդիրներուն բազմութեան մը ծափերուն ու զմայլանքին տուած բերկրանքն ու պարծանքը ըմբոշխնել։ Աղուոր է այս և կեանքին արժէք մը ունենալը հաստատող։

Բայց այս ամենէն թերեւս շատ աւելի քաղցր է գիտակցութիւնն ունենալ՝ տառապած և տառապող, երբեմն սիրած ու սիրուած ըլլալը յիշող կամ անցեալին մշուշին մէջ յաւէտ կամ նուաղ ընկղմած հրայրքներու տեսիլին իր մտքին մէջ վերանկարուիլը զգացող՝ բանաստեղծ մը ըլլալու։

Թէքէեանի բանաստեղծութեանց հա-

(*) Խորազգած ու վեհանձնեայ բանաստեղծը Ց. Սերեան, որ մեր սիրելի բարեկամն ու աշխատակիցն է միանգամայն, «Արեւ»ի խմբագրին անցեալ տարի Պոլսոյ մէջ ի լոյս հանած ոտանաւորներու հատորին վրայ հանած էր տողել ներկայ գրախօսականը, զոր այս թերթին հրատարակութեան առաջին օրերուն ղրկած էր մեզի՝ զայն տպուած տեսնելու փափաքով: Մենք այն ատեն պատասխանեցինք մեր մեծանուն բարեկամին՝ թէ զոնէ ժամանակ մը պիտի չկրնայինք հիւրընկալել մեզի համար ա՛յնչափ պատուաբեր իր դատաստանը՝ թէ՛ մը համեստութեան համար եւ թէ՛ մըն ալ ընթերցողներու մեծամասնութեան ճաշակը ի նըկատի առնելով՝ որոնք սաս ալ փափաք չունէին, կ'ենթադրէինք, բանաստեղծութիւններու հատորով մը զբաղելու․․։ Այսօր դադրած չենք այդ նկատումները ունենալէ, բայց անոնց իովն ի վեր ուրիշ այնպիսի դառն ու մահացու զգացում մըն ալ տիրած է մեր եւ մենք ոմանց սրտին՝ որ կարծես պէտք կ'զգանք գրականութիւնը իրեւ դեղքափ մը ջամբելու մեզի՝ խորհելով նաեւ թէ այսու․․․«Թրքահայ գրականութեամբ» զբաղող ապագայ հնախոյզին ուշադրութեանը կը յանձնենք մեր գործը՝ Սերեանի բարձր վկայութեանը շնորհիւ․․․։ Վ. Թ.

տորը Թղթատունէ վերջը. այսօրինակ տպաւորութեան մ[illegible] կը [illegible] մարդ։

Անսահման մելամաղձութեամբ մը կը համակուիս, երբ այդ քերթուածները կարդաս։

Բանաստեղծներ կան որ հոգիդ դող կը հանեն, ու միեւնոյն ժամանակ՝ ապրող ու տուայտող էակներու վշտին սաստած սուգէն կը մխիթարեն զքեզ. Ճըշմարիտ բանաստեղծներն են անոնք։ Զըրաքեանները, Դանիէլ Վարուժանները այդ բանաստեղծներէն են. ու Թէքէեան անոնց ընտանիքին կը վերաբերի։ Թէքէեանի բանաստեղծութիւնը, տխրապէս խորհրդանշանական, լեցուն է պատկերներով որ կ'ապրին, կը շարժին, արեւն ալ կը տաքնան, հայրենի ձիւնապատ լերան մը վրայ կը մսին, սիրուած էակի մը պարեզօտին բոյրովը կը գինովնան, կէս մոռցուած, յիշատակը խառնուած աւրուած վանքի մը կամ մատուռի մը աւերակներուն մէջ կը քնանան, անցեալը շալկած առջեւդ կը բերեն, գերեզմաններու մոմերը կը Թափառին, հայրենասէր անձնազոհ երիտասարդներու աճիւնները ամփոփող սափոր մը գրկած կը հսկեն չըթունքիդ, ու կը լացընեն։

Կը լացընեն. ու Թափած արցունքները այնչափ անուշ են, որ կը բաղձաս նորէն կարդալ, նորէն կարդալ, յաւիտեան կարդալ այդ տրտմաբոյր տողերը՝ որպէս զի դարձեալ լաս, միշտ լաս, ...ած օրերուդ օրհնած յուշը վրդով պատանութեանդ մոլեկան տարփան կուռքին առջեւ, որ արդէն պատուանդանէն վար ինկած է, ծնրադիր, ու [illegible] կործանումը ողբաս։ Ո՛հ [illegible] ցօղը որ կ'օծէ արտեւանունքդ, ո՛հ այդ զմայլահրաշ աշխոյժին որ ավխրանալու մօտ վէրքիդ կը քսուի...։

Թէքէեան լացող ու լացընող բանաստեղծն է։

Մարդիկ կան որ անցեալը շատ քիչ կը յիշեն. եսասէրներն են անոնք. կը վախնան որ անհետացած ժամանակին վերաբերող յուշէտ կամ նուազ տխուր յիշատակներ զգան աղօտացնել ներկային վայելքներուն և ապագային հաստատուն և անխաբ հեռանկարներուն պայծառութիւնը։ Շատ իսկ սիրուած, բայց շնչելէ այլեւս դադրած քոյր մը, մայր մը կամ եղբայր մը կամ որեւէ սիրական մը անցած գացած բան մըն է իրենց համար, կամ բան մը որ գոյութիւն չէ ունեցած բնաւ։ Արտասուող անցեալը իրենց քունը պիտի խանգարէր և իրենց ախորժակը պիտի բութացընէր։ Ասոր համար գրեթէ բնաւ չեն յիշեր։ Ու թերեւս աղէկ կ'ընեն։

Ուրիշ մարդիկ կան, որոնց համար անցեալ բաները նուիրական կերպով անոյշ պաշտամունք մըն են։ Ասոնց ողբացին մտախուզով մը վարագուրուած նայուածքը սեւեռած է հեշտութեամբ բանի մը որ ալ չկայ։ Կեանքի յեղյեղկութեան դէմ սրդողածներն են. իրենց զբուղանքին այլեւս գոյութենէ զրկուած առարկաները մոռնալ չուզողները և զանոնք մոռնալը սրբապղծութիւն մը համարողները։ Անոնք աւելի անցեալին մէջ կ'ապրին քան ներկային մէջ. կը փափաքին որ իրերը և մարդերը, որոնց հետ ընտանի եղան ու զոր սիրեցին, տեւէին ու չանցնէին։ Օրօրոցը, որուն մէջ երեսուն քառասուն տարի առաջ մատաղամօր մը աղու և արտասուաթոր երգը զիրենք օրեց, տակաւին կը ճօճի իրենց ուղեղին մէջ. Բարձ մը, որուն վրայ կը հանգչէր ազնիւ ու սիրելի մօր մը կամ հօր մը գլուխը, շատ անգամ կ'անցնի կը դառնայ իրենց երազներուն մէջ։ Ընկուզենի մը, որուն վրայ մագլցի նման մանուկ ընկերներու հետ պռաալով խնդալով, կամ որուն զմրուխտ պտուղներուն քար նետեցին վար Թօթափելու համար, իր խորունկ ու մութ հովանին կը տարածէ իրենց անուրջներուն վրայ։ Խոնարհ Թզենին որուն վրայ բարձրացան, դեռ եօթը տարեկան, մատաղատի պլպլացողներու հետ որոնց ներքնազգեստին ծալքերուն մէջէն վարդագոյն ու բոլորշի միսերու Թափանցող սպիտակութիւնը կը մակաբերուէր և որուն Թաւշակակուղ միրգերուն մեղրը ծծելու եկած էին, դեռ իր լայն ու մածուցիկ տերեւներուն խշխշանքովը կը փշաքաղէ իրենց մորթը։ Անցած աշխարհը մեռած չէ իրենց համար, այլ միշտ կենդանի։

Ասանցմէ է «Հրաշալի Ցաւութիւն»ի հեղինակը։

(Շար.) Ց. ՍԵԹԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ՆԻՐ ԻՍԹ»ԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ

Աթէնք, 3 Նոյեմբեր

Թրակական դժգոհութիւններ.— Ասկէ առաջ գրած էինք թէ Թուրքօ-Պուլկարական համաձայնութիւնը կասկածելի ընդունելութիւն մը գտաւ Թուրքերու կողմէ. այս լուրը բոլորովին կը հաստատուի հիմա՝ երբ կը յայտնուի թէ Կ. Պոլսոյ մէջ զօրաւոր ենթահոսանք մը սկսած է գոյանալ ի նպաստ խաղաղութեան։ Թուրքերէն շատերը պիտի ուզէին տապալել ներկայ կառավարութիւնը, եթէ լերենք առաջնորդող մը գտնուէր։ Կ'երեւայ թէ Արաբներու մէջ ալ դժգոհութիւններ սկսած են ծայր տալ, և կառավարութիւնը պատգամաւորութիւն մը ղրկած է Սուրիա՝ միտքերը հանդարտեցընելու համար։

Ահա այս է Թուրքիոյ այսօրուան կացութիւնը։ Ժողովուրդը խաղաղութիւն կ'ուզէ, բայց չկայ կազմակերպութիւն մը կամ զօրաւոր մարդ մը որ շարժում մը առաջ բերէ երկիրը կործանողներուն դէմ։

Թուրքերը դեռ հիմա ալ սկսած են Պուլկարիոյ վերաբերմամբ, մինչդեռ միւս կողմէ Պուլկարներն ալ կը յայտարարեն թէ չեն կրնար մոռնալ Թրքական [illegible] ներուն տխուր յիշատակը։ Ասկէ զատ, Թուրքերու և Գերմանացիներու յարաբերութիւնները երթալով աւելի կը ձգտին, և օր չըլլար որ անոնց իրարու դէմ ատելութիւնը հրահրող միջադէպ մը չի պատահի։ Գերմանները կ'ըսեն. «Սպասեցէք մինչեւ պատերազմը վերջանայ, այն ատեն մենք ձեզի հետ մեր հաշիւը կը կարգադրենք»։ Թուրքերը անոնց երեսին կը զարնեն իրենց ապերախտութիւնը որով չեն ուզեր ճանչնալ թէ Եւրոպայի մէջ իրենց նպաստաւոր կացութիւնը կը պարտին Տարտանէլի մէջ Թրքական դիմադրութեան։ Թուրք վիրաւորները բացէ ի բաց կ'արտայայտեն իրենց ատելութիւնը Գերմանացի հիւանդապահներուն դէմ, իրենց խղճալի կացութիւնը Գերմանացիներուն վերագրելով։ Կ'ըսեն թէ Գերմանացիք չեն կրնար դիմանալ Տարտանէլի սաստիկ ընդհարումներուն և շարունակ հիւանդութիւն կեղծելով Կ. Պոլիս կը դառնան։

Բազմաթիւ գերման ենթասպաներ կը հասնին Կ. Պոլիս, և կ'ըսուի թէ անոնք կուգան ինկած Թուրք սպաներու տեղը բռնելու։

Եգիպտոսի վրայ արշաւանք.— Զրոյց կը շրջի Եգիպտոսի վրայ ձմեռնային նոր արշաւանքի մը մասին, և Գերմանացի ու Թուրք սպաներ շարունակ կը մեկնին Սուրիա։ Թուրքերը կը յուսան որ գերմանական բանակը Կ. Պոլսէն անցնելով պիտի ուղղուի դէպի Սուէզ. սակայն Գերմանացիք տարբեր կը խորհին. անոնց կարծիքն այն է որ եկող բանակը գրաւման բանակ մը պիտի ըլլայ և պիտի մնայ Կ. Պոլսոյ մէջ։

Պուլկարիոյ պատերազմի մասնակցելէն ի վեր Կ. Պոլսոյ մէջ մեծ զինուորական գործունէութիւն կը տիրէ։ Երկու զօրաբանակ կազմուեցաւ Պուլկարներուն օգնելու համար, և ասոնք դրուեցան Փերթեվ և Վէհպի փաշաներու հրամաններուն տակ։ Նաեւ կ'ըսուի թէ Տարտանէլէն երկու-երեք զօրաբաժիններ քաշուեցան և թէ Չէտալճա և շրջականները Թուրք զօրքեր պիտի ղըրկուին՝ ծովեզերքները պաշտպանելու համար Դաշնակիցներու կողմէ ցամաք զօրք հանելու փորձի մը դէմ։

Ռազմամթերքի հայթայթում.— Կ'ըսուի թէ Ռումանիոյ մէջ վար դրուած մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթերու փոխադրութիւնը արտօնուեցաւ, ու ասկէ զատ Պուլկարները Թուրքերուն ծախեցին՝ Պալքանեան պատերազմի միջոցին գրաւուած մեծաքանակ ռազմամթերքը։ Իսկ Կ. Պոլսոյ գործարաններուն մէջ ամսական շուրջ 40,000 ռումբ կը պատրաստուի, առանց հաշուելու փամփուշտները, ձեռնառումբերը ևն.։ Օսմանուհիներ ալ կը պատրաստուին. իսկ Թօփհանէի և Զէյթին Պուռնուի գործարաններուն մէջ հին թնդանօթները կը նորոգուին։

Նաւային գործունէութիւն.— Շուրջ ամիս մը առաջ աւստրիական «Քարմէն» շոգենաւը, ռազմամթերք բեռցուած, 16 նոյնպէս բեռցուած առագաստանաւեր, որոնք ընկերացած էին 4 նաւածիւններով և 2 հակաթորփիլանաւերով՝ Կ. Պոլսէն Տարտանէլ իրենց ճամբուն վրայ յարձակում կրեցին անգլիական ընդծովեաներէ, և հակաթորփիլանաւերու հետ կանոնաւոր պատերազմէ մը վերջ՝ ամենքն ալ սուզուեցան։

Կ'ըսուի թէ «Կէօպէն»ը առատ ածուխ առնելէ վերջ պատրաստուած է մեկնելու Վառնա, որոշուած ըլլալով այս նաւահանգիստը իբրեւ նաւային կայան ծառայեցնել Թրքօ-գերմանական նաւատորմիղին համար։

Կ'երեւայ թէ Զօնկուլտաք քաղաքը բաւական վնաս կրած է վերջին ռուսական ռմբակոծութիւնէն. սակայն տակաւին կարելի է այնտեղէն ածուխ բերցնել. արդարեւ բազմաթիւ ածխաբարձ նաւեր Զօնկուլտաքէն Պոլիս կը շարունակեն ածուխ փոխադրել։

Մարմարա ծովուն վրայ ընդծովեաներու դէմ հսկողութիւն կը կատարուի, ի մէջ այլոց Վոսփորի մէկ քանի ճամբորդի շոգենաւներու միջոցաւ՝ որոնց վրայ փոքրիկ թնդանօթներ զետեղուած են։

Պղնձի բռնագրաւում. — Ժամանակէ մը ի վեր Թուրքերը հրապարակի վրայ գտնուած [illegible] կը ժողվեն։ Կ'ըսուի թէ զանոնք ձուլածոյի վերածելով Պանտրմայի ճամբով Իզմիր, անկէ ալ Փօլա կը փոխադրեն՝ ընդծովեաներու համար։ Զինուորական բոլոր պղնձէ անօթները կը ժողվուին և անոնց տեղ կը դրուին թիթեղէ և յախճապակիէ ամաններ, զորոնք զինուորական իշխանութիւնները կը բռնագրաւեն վաճառատուններէն որոնց տէրերը մեծապէս կը տուժեն այս պաշտօնական յափշտակութենէն։

Ատանայի դաշտէն քաղուած ամբողջ բամպակը գրաւուեցաւ Թուրք իշխանութեանց կողմէ։

Բարիզի «Մաթեն» լրագրին 22 Նոյ.ի թիւեն

Թուրքիայէն այս օրերս Սելանիկ հասած լաւատեղեակ անձ մը որուն անունը չեմ կրնար տալ որովհետեւ իր ազգականներէն շատերը դեռ Թուրքիա կը գտնուին, բոլորովին անտիպ և ստոյգ մանրամասնութիւններ հաղորդեց ինծի թէ ի՛նչ կերպով սպաննուեցաւ գերմանական զինուորական կցորդ Ֆօն Լէսիկ։

Ֆօն Լէսիկ զօրաբանակի հրամանատար փաշայի մը հրամայեց իր զօրաբանակը կրակի գիծը առաջնորդել՝ անկարելի պայմաններու մէջ. հրամանատարը մերժեց, առարկելով թէ իր զօրքերէն ո՛չ մէկը պիտի կրնար ողջ դառնալ։ Ֆօն Լէսիկ միեւնոյն հրամանը տուաւ ուրիշ փաշայի մը որ համակերպեցաւ, բայց տասը մարդով միայն կրցաւ վերադառնալ։

— Կը տեսնէ՞ք թէ ի՛նչ պիտի պատահէր իմ մարդերուս, եթէ ձեզի հնազանդած ըլլայի, ըսաւ առաջին փաշան Ֆօն Լէսիկին։

— Այդպէս թող ըլլայ, ըսաւ Գերմանացին. բայց տեսնենք թէ ի՛նչպէս պիտի դատէ ձեր ընթացքը Էնվէր փաշան, երբ իրեն տեղեկագրեմ։

— Բայց նախ ես պէտք է դատեմ ձեր ընթացքը, պոռաց փաշան վեցհարուածեանը հանելով, ու զայն գետին տապալեց անշնչացած։

* * *

Թէ՛ զօրքերը և թէ ժողովուրդը ահաբեկած են ընդծովեաներու գրեթէ ամենօրեայ յաջող գործունէութեամբ։ Օր չանցնիր որ մէկ երկու պայթումներ չի լսուին։ Թուրքերը իրենց առագաստանաւերը պաշտպանելու համար սկսան գործածել նոր միջոց մը, որ կատարելապէս կը մրցի գերմանական գործելակերպերուն հետ։ Մեկնումէս մէկ քանի օր առաջ, Ռէժիի պաշտօնեայ մը՝ ինքնիրմէ եկած՝ իմ քովս եկաւ և պատմեց հետեւեալը որուն ականատես եղած էր.

— Վոսփորի վրայ հանդիպեցայ ածխաբարձ երկու առագաստանաւերու որոնք լծուած էին Հայ կիներով և մանուկներով լեցուն երկու առագաստանաւերու։ Նոյն վայրկեանին պայթում մը լսուեցաւ և չորս առագաստանաւերը ջրասոյզ եղան, ընկլուզելով բոլոր ճամբորդները։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳԵՐՄԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ահաւասիկ Գերման խորհրդարանին մէջ վարչապետին արտասանած կարեւոր ճառին ամփոփումը զոր Րէօթէրի հեռագիրը շաբաթ օր հաղորդեց։

Լոնտոն, 10 Դեկտ. — Րայխսթակին մէջ Պ. Պեթման-Հոլվէկ կացութեան վըրայ տեսութիւն մը ըրաւ, ամենամեծ գովեստներ տալով Պելճիքայի և Բոլոնիոյ մէջ գործող գերման վարչութեան։ Պանպատեցաւ որ Անգլիա կործանելու վրայ է պելճիքական ճարտարարուեստը՝ արգիլելով անոր ապրանքներուն ծովէն անցնելու արտածումը։ Նշմարելով, յայտարարեց թէ աշխատեցաւ պատերազմի զանազան թատերաբեմերուն մասին յըստակ նկարագրութիւն մը ներկայացնել։ Ընդդէմ իրողութեանց տրամաբանութեանն իսկ՝ թշնամին անկարող է, ըսաւ. «Մեր հաշիւները ո՛չ մէկ անորոշ տարր կը պարունակեն որ կարենայ խախտել երկրին անյողդողդ վստահութիւնը իր անպարտելի ուժին մասին։ Նախատինք մը պիտի ըլլար մեզի հաւատացնել փորձելը՝ թէ մենք, որ յառաջ կ'երթանք յաղթանակէ յաղթանակ թըշնամի երկիրներու մէջ, տոկունութեան, զոհողութեան և [illegible] ուժի տեսակէտով աւելի վար պիտի մընանք մեր հակառակորդներէն որոնք դեռ յաղթութիւն կ'երազեն։ Ո՛չ. բաներու առջեւ տեղի պիտի չտանք. վճռաբար պիտի շարունակենք պատերազմը, ամբողջացնելու համար այն ինչ որ կը պահանջէ Գերմանիոյ ապագան։»

Վարչապետը սեթեւեթով յայտարարեց՝ թէ ժողովուրդին համար բաւականաչափ մթերք պիտի մնայ՝ եթէ ան լաւ բաշխուի։ «Թշնամին, ըսաւ, կը կարծէ թէ քայքայման մը նախընթօրին ենք և մեզ կը ներկայացնէ խաղաղութիւն մուրացողի դերքով։»

Պ. Պեթման-Հոլվէկի ճառէն վերջ, Րայխսթակը վիճաբանութեան դրաւ ընկերվարականներու մէկ հարցապնդումը՝ որ կը հարցնէր Վարչապետին թէ արդեօք տրամադի՞ր է յայտարարելու թէ ի՛նչ պայմաններով պիտի հաւանէր խաղաղութեան վերաբերեալ բանակցութեանց մտնելու։ Տր. Շայտէրման, վիճաբանութիւնը բանալով, ըսաւ թէ պատերազմը եթէ շարունակուի՝ Միացեալ-Նահանգները միակ յաղթական պետութիւնը պիտի ըլլան, որովհետեւ Եւրոպան անձնասպան եղած պիտի ըլլայ։ Ըսաւ թէ վարչապետը գիտէր որ աշխարհ Գերմանիայէն կ'սպասէ նախառաջարկները խաղաղութեան՝ որուն ամէն ժողովուրդ կը ցանկայ(*)։

Պ. Պէթման-Հոլվէկ պատասխանեց Պ. Շայտէրմանի՝ թէ այնքան ատեն որ օտար կառավարութիւնները յարատեւեն իրենց եղեռնական անզիջութեան մէջ, Գերմանիոյ կողմէ խաղաղութեան ո՛և է առաջարկ յիմարութիւն մը պիտի ըլլայ։ «Եթէ մեր թշնամիները, կ'ըսէ, մեզի ներկայացնեն առաջարկներ որոնք համաձայն ըլլան Գերմանիոյ արժանապատուութեան և ապահովութեան, պատրաստ պիտի ըլլանք անոնց վրայ վիճելու՝ մեր յաջողութեանց կատարեալ գիտակցութեամբը։ Կը մերժենք ո՛և է պատասխանատուութիւն պատերազմին շարունակման մասին։ Բան մը կայ զոր մեր թշնամիները պէտք է ընդունին, սա թէ՝ որքան երկար և անեղ ըլլայ պատերազմը, այնքան մեծ պիտի ըլլան մեր պահանջելիք երաշխաւորութիւնները։» Վարչապետը կը վերջացնէ իր երկրորդ և մեծ ճառը՝ փորձելով պանծացնել սա գաղափարը՝ թէ Գերմանիա պաշտպանողական պատերազմ մը կը մղէ։ Կարելի չէ խաղաղութեան վրայ խօսիլ՝ թշնամիին պայմանները գիտնալէ առաջ։ Կը մերժէ մանրամասնութեանց մէջ մտնել՝ չկըրնալով, օրինակ, ըսել թէ ի՛նչ երաշխաւորութիւններ պիտի պահանջէ Գերմանիա Պելճիքայի մասին, բայց ո՛չ Արեւելքէ ո՛չ Արեւմուտքէ կողմէ Գերմանիոյ թշնամիները պէտք չէ կարելիութիւն ունենան իր վրայ խուժելու։ Պէտք է նաեւ ապահովել երկրին անտեսական զարգացումը։

(*) Հավասի հեռագիրը կ'ըսէ թէ Շայտերման խօսած է նաեւ ընդդէմ նուաճողական պատերազմի մը, բայց մերժած է Ալզաս-Լորէնը վերադարձնելու գաղափարը:

ԿԻԼԻԿԵՑԻՆԵՐԸ

ԲՈՐ-ՍԱՅԻՏԻ ՄԷՋ

(Սեփական թղթակցութիւն)

8 Դեկտ. 1915

Օդերը չոփուիլ սկսան. երկինքը պայծառանալու և արեւը իր ներկայութիւնը զգալի ընելու ջանքեր կ'ընէ։ Տեղացիները կը հաւատեն թէ Բոր-Սայիտի ձմեռը «չի բռնուիր»։ Խնդիր չէ-ս կուգայ, քանի մը օր անհանգիստ կ'ընէ ու կ'անհետանայ բաւական ատենուան համար։ Երբեմնակի անձրեւներ կը տեղան, բայց մինչեւ Ցունվարի վերջը, օդերը մեղմ կ'երթան, ուրիշ խօսքով Գահիրէէն աւելի հաճելի ձմեռ մըն է Բոր-Սայիտինը։ Ի՛նչ աղուոր լուր Քեմբի գաղթականներուն համար.

— Քանիցս գրեցինք թէ Քեմբին մէջ աչքի տկարութեան ծաւալման առաջքը առնելու համար ամէն հոգ կը տարուի։ Նկատելով, սակայն, որ գործողութեան պէտք ունեցող աչքեր կան, բնականաբար անհրաժեշտութիւնը կ'զգացուի աչքի մասնագէտ բժիշկի մը, որ պէտք է անպատճառ Քեմբին մէջ գայ մնայ, եթէ ոչ ամսուան՝ գէթ 15 օրուան համար։ Կ'իմանամ թէ Կարմիր-Խաչը արդէն այս պարագան իր ուշադրութեան առարկան ըրած է։ Սպասելով ատոր՝ Բոր-Սայիտի յոյն բժիշկներէն ակնաբոյժ Տօքթ. Միհնա, երկու կիրակի է որ անձնուիրաբար Քեմբ գալով մէկ երկու յաջող գործողութիւններ կատարեց։

— Արձակուրդի կարգը Տօքթ. Զիւբիւքճեանինն է, որ 8-10 օրուան համար մեկնեցաւ Իսմայիլիէ, իր նախկին պաշտօնատեղին։ Հիւանդապահուհիներու պէտքը զգալի ըլլալով, պաշտօն կը համարենք հրաւէր կարդալու ամէն անոնց որոնք փափաք յայտնած և մանաւանդ անոնց՝ որոնք կէս մըն ալ խոստացած էին։ Կ'ըսուի թէ Գահիրէի Կարմիր-Խաչի դասախօսութիւնները մեծ Թափով առաջ կը տարուին, ու մօտ ատենէն, դասընթացքի աւարտման, տասնէ աւելի վկայեալներ պիտի ունենանք։ Մինչեւ այս վկայեալներուն հասնիլը, իրենց Թանկագին ծառայութիւնները հոս տրամադրողները կեանքերնուն էն հաճելի շրջանը ապրած պիտի ըլլան՝ էն մեծ բարիքը գործելով։

— Բարեգործականի Տիկնանց Կըրթական Մասնախումբին կողմէ պատուիրակութիւն մը հասաւ այսօր. Տէր և Տիկ. Գալճեան, Տիկնայք Շալճեան, Սիմոնեան և Օր. Ֆ. Մալէզեան, որոնք իրենց հետ բերած են «Միսուան» վարժարանի երկսեռ աշակերտներու համազգեստները, 12 խոշոր սնտուկներով, և դպրոցական այլեւայլ պիտոյքներ, ընդամէնը 106 կտորի բեռնագրով մը։ Պատուիրակութիւնը վաղը Քեմբ կ'այցելէ կեանք ու խնդութիւն սփռելու համար «Միսուան»ի 1253 աշակերտներուն մէջ։

— Երէկուընէ ի վեր հոս են Տ. Տ. Կ. Քէչեան և Բրօֆ. Գայաեան։

— Ուրախալի է դիտել որ ժողովուրդը անտարբեր չի մնար Քեմբի տկարակազմներու խնամոցին հանդէպ, որ ընդհանրապէս ամենուն հոգածութեան առարկան եղած ըլլալ կ'երեւայ։ Ամէն շնորհակալութեան արժանի են այս խնամոցին իրենց օժանդակութեան բաժինը բերողները, որոնց կարգին Պօճալեան եղբարք, Ասիութէն, անուշ դդում ղրկած են, զոր մեր գաղթականները շատ կը գնահատեն. Ֆէյումէն Տիար Թէքէեան՝ իւղ, Թանթայէն Պ. Ե. Թօփալեան՝ 250 կաղամբ, Գահիրէէն Պ. Զատրըճեան՝ կանանչեղէն, իսկ Զաքազիկէն Տիար Քարբերդեան՝ մատաղցու ոչխար մը, իր զաւկին ապաքինման առիթով։

11 Դեկտ. Շաբաթ

Իրաւ իտեալ վարժարան մը եղաւ «Միսուան»ը, հիմա որ 1253ը հագան իրենց համազգեստին խաքի գոգնոցները, հագուստները, գլխարկները, կօշիկները, ունենալով նաեւ իրենց խաքի պայուսակները և իւրաքանչիւրը իր ջուրի թիթեղէ դաւաթը քովէն կախուած։ Վաղուան Հայ զինուորին մանրանկարը։ Ու ինչ հաստատուն, խնամքով կարուած գոգնոցներ և հագուստներ։ Տիկնանց Կրթական Մասնախումբի անդամները որ իրենց աչքին լոյսը Թափեցին այդ հագուստներուն վրայ և անոնց Քեմբ այ-

ցնող պատուիրակութեան անձնուէր անդամները, որոնք մէկիկ մէկիկ հաւաքեցին «Միսուան»ի սաներն ու սանուհիները, համբուրելով անոնցմէ իւրաքանչիւրը, խղճի ամենայն հանդարտութեամբ կրնան յայտարարել որ օգտակար ու գեղեցիկ գործ մը կատարած են։

— Աղեքսանդրիայէն Պ. Լ. Ենովքեան, իր Քեմբ այցելութեան առիթով 50 ղրշ. կը նուիրէ «Միսուան» վարժարանի մրցանակներու ֆօնտին, հաստատուած Տիկ. Էլկուսի կողմէ՝ իւրաքանչիւր դասարանի ամենայաջողակ աշակերտին ամէն երեքամիսը անգամ մը մրցանակ մը տրուելու համար։ Տիար Ենովքեան միասին բերած էր նաև ձեռագործի նիւթերու խուրձ մը, նուիրուած Տիկին Մաթոսեան պէյի կողմէ, Արհեստանոցի ձեռագործի բաժնին յատկացուելու համար։

— Դպրոցական և այլ չնչին խնդիրներ պատճառ չեն ըլլար որ մեր գաղթականները իրենց հարսնիքը յետաձգեն։ Նախորդ կիրակի երկու հարսնիք ունեցանք, և սակայն Քեմբին համար տօնի օր մը եղաւ։ ***

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ-ԽԱՉԻՆ
«ԵՐԱԶ ՈՒ ՎԻՇՏ»

Երիտասարդ հեղինակ Արտօն Երկաթի վերջին երկը՝ «Երազ ու Վիշտ» լոյս տեսած է և կը վաճառուի ի նպաստ Հայ Կարմիր-Խաչին, որուն կնիքը պէտք է կրէ իւրաքանչիւր օրինակ։

Գինն է 5 ղրշ. ողջ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՅԿ. ԿՈՏՈՐԱԾՆԵՐԸ

ԹՈՒՐՔ ՀՐԷՇԱՆԻՆ ԿԸ ԳՈՐԾԷ ՀԱՅԵՐՈՒ ԴԷՄ ԳԵՐՄԱՆ ՍՊԱՆԵՐՈՒ ՁԵՌՔՈՎ

ԿԻՆԵՐ ԵՒ ՏՂԱՔՆԵՐ ԱՅՐՈՒԱԾ

(«Թայմզ»ի Նոյ. 27ի թիւէն)

Լորտ Պրայսէն ստացանք հետեւեալ քաղուածները իրեն հասած լուրերու՝ Թուրքերու կողմէ Հայաստանի մէջ գործուած խժդժութիւններու մասին։ Լորտ Պրայս իր նամակով կը յայտնէ թէ այս լուրերուն առաջին մասը իրեն հաղորդուած է «Միացեալ Նահանգաց Քննիչ Յանձնաժողովին կողմէ՝ որ կազմուած է բարձրօրէն հեղինակաւոր անձերէ» որոնք իրենց կարգին անպայման վստահութիւն ունին այն աղբիւրներուն վրայ որոնցմէ կուգան այս լուրերը։ Իսկ երկրորդ մասին տեղեկատուն է Տփղիսի մէջ հայ անձնաւորութիւն մը որ ուղղակի ականատես փախստականներէ քաղած է իր հաղորդած լուրերը։

Ականատես մը կը գրէ Մերսինէն.

Այս քաղաքէն արտաքսուած Հայերու թիւը 25.000ի կը հասնի, որուն վրայ կ'աւելնան հիւսիսէն գալով այստեղէն անցնող բազմաթիւ հազարներ։ Ասոնց քաշած թշուառութիւնը, տառապանքն ու տաժանքը աննկարագրելի են։ Անթիւ են մեռնողները։ Հազարներով տղաքներ չարունակ կը լքուին իրենց ծնողներէն որոնք չեն կրնար դիմանալ անոնց տառապանքը տեսնելու կամ զուրկ են զանոնք հոգալու կարողութենէն։ Շատերը ճամբաներուն եզերքը կը ձգուին։ Ոստիկանութեան և պաշտօնէութեան կողմէ գործուած անգթութիւնները ա՛լ աւելի կը ծանրացնեն այս խեղճերուն տխուր բաղդը։

Ուրիշ մը կը գրէ Հալէպէն.

Օգոստոս 1էն սկսեալ մինչև հիմա 20.000 Հայեր հասան Հալէպ։ Ասոնք ամէնքը աղեխարշ պատմութիւններ կ'ընեն իրենց կրած նեղութեանց, բռնաբարութեանց, յափշտակութեանց և ճանապարհին գործուած վայրագութեանց մասին. ասոնց մէջ դուն ուրեք կը գտնուին չափահաս այրեր, տասը տարեկանէ վեր աղջիկներ ու մանկամարդ կիներ։ Երկրին ներսէրէն հասնող ճամբորդներ նամակագրին պատմած են թէ իրենց ճամբաները եղերուած էին զոհերու դիակներով։ Ուրֆայէն մինչև Արապ-Փունար՝ 25 մղոն հեռաւորութեամբ պողոտային երկայնքին վրայ՝ հանդիպած էին 500է աւելի անթաղ դիակներու։

Խնդրոյն լաւատեղեակ՝ հանդարտագլուխ և չափազանցութենէ զգուշացող մարդիկ մինչև օգոստոսի 15ը մարդկային կորուստի համագումարը 500,000է աւելի կը հաշուեն։ Աղէտին ենթարկուած վայրերը կ'ընդգրկեն եօթը նահանգներ՝ որոնց մէջէն Հայ տարրը գործնականապէս բնաջինջ եղած է. աղէտը ամբողջանալու համար կը մնան Հալէպը և Ատանան, ուր արդէն բնաջնջումի միեւնոյն գործը արագաքայլ կը յառաջանայ։

Յետագայ վկայութիւնն ալ հասած է Գօնիա բնակող թղթակցէ մը.

Էսքի Շէհիրի մօտ, դաշտերու մէջ. կը գտնուին 12,000էն մինչև 15,000 տարագրեալներ՝ բազմակարօտ և սովալլուկ վիճակի մէջ։ Ասոնց մեծագոյն մասը անպատսպար են։ Մնացեալներուն իբրև պատսպարան կը ծառայեն ողորմելի վրաններ՝ ափյափոյ յարդարուած մէկ քանի ձողերէ որոնց վրայ քիչ անգամ իբրև ծածկոյթ կը ծառայեն գորգի կամ կապերտի կտորներ, և աւելի սէպ՝ պարզապէս բամպակեղէն լաթի կտորներ որոնք բացարձակապէս անբաւական են զիրենք պատսպարելու վերահաս աշնանային սաստիկ անձրեւներէն...։

Ոչ մէկ միջոց ձեռք առնուած է ասոնց սնունդ մատակարարելու համար. իրենց ունեցած պաշարը շատ քիչ բան մըն է կամ գրեթէ ոչինչ։ Օրական 30—40 մահեր տեղի կ'ունենան։

Սղերդի կոտորածը. — «Մսագործ» գումարտակները

Հետեւեալ քաղուածքները առնուած են Տփղիսի Հայ Թղթակցին պատմութիւններէն.

Մայիսի վերջերը՝ զինուորական կառավարիչ Ճեվտէթ պէյ Վանէն արտաքսուեցաւ։ Ճեվտէթ պէյ փախչելով դէպ ի հարաւ, մտաւ Սղերդ 8000ի չափ զօրքով զորոնք ինք կը կոչէր «Մսագործ» գումարտակներ (Գասսապ Թապուրը)։ Սղերդի Քրիստոնեաներուն մեծ մասը ջարդուեցաւ. կոտորածին մանրամասնութիւնները թէև անծանօթ կը մնան, սակայն արժանահաւատ աղբիւրներէ կը պատմուի թէ անիկա հրաման ըրաւ իր զօրքերուն՝ քաղաքին հրապարակին վրայ ողջ ողջ այրել Հայոց Առաջնորդ Եղիշէ վարդապետը և Գաղդէացւոց Առաջնորդը Ատայի Շէր...։ (Շարունակելի)

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ
ԱԶԳ. ՇԱՀԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ

Վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշա (Բարիզ) հետեւեալ նոր նուիրատուութիւնները եւս ստացած է.

Ք. (Ժընեւ)	Ֆր. 10,000
Գահիրէի Հանգանակիչ Մասնախումբ	Ֆր. 2,277.35
	Ֆր. 12.277.35

Սոյն ցուցակով Ազգ. Հիմնադրամի Հանգանակութեան համագումարը կ'ըլլայ Ֆր. 511,623.55

Հայ Կաթողիկէ Աղքատախնամ Ընկերութեան ի նպաստ վաղը երեքշ. գիշեր, ժամը 9.30ին, Սինէմա Մօտէրնի մէջ տեղի պիտի ունենայ սինէմայի շքեղ երեկոյթ մը, հովանաւորութեամբ Վսեմ. Խալիլ փաշա Խայեաթի։

Համագործակցող կուսակցութեանց (Ս. Դ. Հնչ. և Հ. Ս. Ռամկավար) Գահիրէի Յանձնախումբս, որոշած է շարունակական դասախօսութիւններ սարքել արդիական հրատապ խնդիրներու շուրջ։

Առաջին դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հինգշ. 16 դեկտ. երեկոյեան ժամը 9ին, Ս. Դ. Հնչ. սրահին մէջ։

Պիտի դասախօսէ ընկեր Ս. Սապահգիւլեան, նիւթ ունենալով «Ժամանակակից խնդիրներ»։ Կը հրաւիրուի երկսեռ հայ հասարակութիւնը ներկայ գտնուիլ սոյն շահեկան դասախօսութիւններուն։ Մուտքը ազատ է։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐԵՐ

Սերպիական ճակատէն

Լոնտոն, 10.— Դաշնակից վիրաւորեալները Կէվկէլիի շարժական հիւանդանոցներէն Սելանիկի հիւանդանոցները փոխադրուեցան։ Մօք.

Միլան, 10. — «Սէքօլօ» Սելանիկէն կ'իմանայ թէ Պուլկարիա ի նպաստ Աւստրիոյ Մանասթըրը գրաւելէ հրաժարած է։ Մանասթըրը և յետոյ Սելանիկը առնելու համար Աւստրիա Պուլկարիոյ ձգած է ամբողջ յունական Արեւելք. Մակեդոնիան՝ Քավալայի, Սէրէզի, Տօյրանի և Կէվկէլիի հետ։ Հ.

Լոնտոն, 11.—Սօֆիայի մէջ նոր խռովութիւններ պատահեցան Մանասթըրի Աւստրիոյ կողմէ գրաւուելուն առթիւ։

Յունաստան

Աթէնք, 10. — Ռուսիոյ և Իտալիոյ դեսպանները Պր. Սքուլուտիսի հետ տեսակցութիւն մը ունեցան։ Կը կարծուի թէ անկլօ-ֆրանս. զինուորներու ապահովութեան մասին եղած առաջարկութիւններուն ընկերակցած են։ Ռ.

Լոնտոն, 9.— «Էքօ տը Բարի» կ'ըսէ թէ ֆրանս. կառավարութիւնը հրաման տուած է որպէսզի արգիլուին Ֆրանսայէն և իր գաղթավայրերէն Յունաստանի համար եղած արտածումները։ Մօք.

Աթէնք, 11. — Դաշնակից դեսպանները Պ. Սքուլուտիսի նոր զեկոյց մը ներկայացուցին, յորմէհետէ յունական դահլիճը անմիջապէս նիստ գումարեց։ Ռ.

ԻՏԱԼԻԱ ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Լոնտոն, 11. — Այս վերջին երեք օրուան ընթացքին Իտալացիք կատարելապէս զինուած զօրքեր Վալօնա ցամաք հանեցին։ Մօք.

Բարիզ, 11. — Հռոմէն հեռագիր մը լուր կուտայ թէ Վալօնա իտալական բանակի մը կողմէ ամուր կերպով գրաւուած է։ Ռ.

ՆԱԽԱՄԱՐՏ ԱԴՐԻԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոն, 11.—Աւստր. նաւատորմին Սան-Ճիովաննի տի Մէտուան ռմբակոծած միջոցին իտալ. նաւատորմը վրայ հասնելով նաւամարտ մը տեղի ունեցաւ։ Արդիւնքը անծանօթ է։

ԳԱՐԱՏԱՂԻ ՄԷՋ

Լոնտոն, 11. — Աւստր. պաշտ. զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ աւստր. զինուորները Գարատաղի մէջ Իփէքէն 10 մղոն հեռու Ըժանքա գիւղը գրաւած են։ Գարատաղի կառավարութիւնը միւս կողմանէ նոյն թուականով կ'իմացնէ թէ իր զինուորները յաղթական են Հէրսէկի մէջ։ Մօք.

Լոնտոն, 10. — Աւստր. նաւատորմը Տիւրացցօն ռմբակոծած և մէկ քանի պզտիկ առագաստանաւեր ընկղմուած է։

ԾՈՎՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լոնտոն, 9.— Միլանէն հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ընդծովեայ մը Ջանթա կղզիէն 80 մղոն հեռու յունական շոգենաւ մը հալածեց որ իր դրօշակը բարձրացնելով խոյս տուաւ, բայց ռմբակոծուելով ընկղմեցաւ։ Ռ.

Լոնտոն 11. — Իտալական «Տանթէ Ալիկիէրի» շոգենաւը ընկղմած է։

Լոնտոն, 11. — «Պռիթիշ Ինտիա» ընկ.եան «Իւմէթա» շոգենաւին նաւապետը և նաւաստիներէն 22 հոգի Ալժէր ցամաք հանուեցան։ Ռ.

Սեւ ծովու մէջ

Բեթրոկրատ, 11. —Երեք ռուս թորփիլանաւեր ուրբաթ օր Վոսփորի արեւելեան կողմը գտնուող Քէֆքէն կղզին մօտ երկու թրքական թնդանօթակիր նաւեր և մեծ առագաստանաւ մը ընկղմեցին։ Ռ.

Լոնտոն, 11. — Թրքական պիւտճէին բացը 14 միլիոն ոսկիի կը հասնի։ Բ. Դուռը Գերմանիայէն նոր փոխառութիւն մը պահանջեց սոյն բացը գոցելու համար։ Մօք.

Լոնտոն, 9.— Ոչ-պաշտօն. աղբիւրէ կ'իմացնեն թէ Զօր. Մաքէնզըն Պոլիս հասած է։ Մօք.

Արեւմտեան ճակատէն

Բարիզ, 11.— (Պաշտ.) Շամբանիի մէջ հակառակ տեղացող անձրեւին բուռն հրացանաձգութիւն և թօրփիլի կռիւներ։ Երեկուան մասին նոր մանրամասնութիւններ կը հաստատեն թէ մեր հրետանիին գործողութիւնները խիստ արդիւնաւոր եղած են։ Ուազի և Էնի միջև, Քենըվիէռի սարահարթին վրայ և Վանտէօ Թրուայոնի շրջանին մէջ մեր խրամային թնդանօթները թշնամւոյն դիրքերը տակնու վրայ ըրին և ռմբարձակներուն մեծ վնաս պատճառեցին։ Հ.

Բարիզ, 9.— Ծերակոյտի զինուորական Յանձնախումբը համամտութիւն յայտնեց իրեն ներկայացուած այն օրինագծի տեղեկագրին վրայ որ կ'որոշէ 1916ի գարնան բովանդակ Ֆրանս. գաղթային կայսրութեան մէջ տեղացիներէն բանակ մը կազմակերպել։ կառավարութիւնը այս մասին հրամանագիրը պիտի ստորագրէ, որուն անմիջապէս պիտի յաջորդէ օրէնքին գործադրութիւնը։

Բարիզ, 11.— (Պաշտ.) Սըր Էտ. Կրէյ և Լորտ Քիչնէր այս առաւօտ Պ. Պրիանի և Զօր. Կալիէնիի հետ երկար խորհրդակցութիւն մը ունեցան։ Սախորդական խնդիր մը որ հարկ կ'ընծայէր անգլիացի նախարարներու Ֆրանսա այցելութիւնը, կատարեալ համաձայնութեամբ կարգադրուեցաւ։ Ռ.

Բարիզ, 11.— (Պաշտ.) Զօր. Ժօֆըր իր սպայակոյտին պետ անուանեց Զօր. տը Քասթէլնօն։ Զօր. տը Քասթէլնօ իր բանակի հրամանատարութեան պաշտօնը պիտի պահէ։ Ռ.

Լոնտոն, 9. — Պ. Պէթման - Հոլվէկ Ռայխսթակի մէջ հետեւեալը յայտարարեց. «Մինչև Արեւելք պողոտայի մը բացումը անգնահատելի օգուտ մը ունի թէ՛ տնտեսապէս և թէ զինուորականապէս։ Խաղաղութեան կնքումէն վերջ այս ռազմաճակատը այլ ևս պիտի չթնդայ զօրագունդերու քայլափոխներուն՝ այլ խաղաղական աշխատանքներու աղմուկով։ Թիւրքիան և բարեկամութիւնները պիտի ամրապնդուին զօրաց ընկերակցութիւնով և պիտի յաջողինք գործօն եղանակով մը մասնակցիլ վերականգնումին այն երկիրներուն և ժողովուրդներուն՝ որոնք կորովի աճումի մը կարող են։ Անցնելով ոյժերուն ներկայ կացութեան՝ վարչապետը սկսաւ նախատինքներ ուղղել Անգլիական նենգամտութեան դէմ և ծաղրեց այն գաղափարը թէ Անգլիա Պելճիքայի պատճառաւ պատերազմի մտած էր։ Զինուորական կացութիւնը քննելով՝ ըսաւ. «Արեւելքի կողմէ պաշտպանողական զօրաւոր գիծ մը կը գրաւենք և միշտ պատրաստ ենք նոր յառաջացում մը ընելու Արեւմուտքի մէջ։ Ճիշդ է թէ անգլօ-ֆրանսական զօրքերը, մահուան հանդէպ իրական արհամարհանքով մը, մէկ քանի կէտերու վրայ մեր ճակատը ճեղքեցին, բայց Իտալիոյ դէմ դիրքերնիս հերոսաբար պահպանուեցան՝ հակառակ Իտալացւոց կողմէ մղուած շարունակական յարձակումներուն։ Ռ.

Արեւելեան ճակատէն

Բեթրոկրատ, 11. — (Պաշտ.) Մեծ Սպայակոյտը կը տեղեկագրէ. Ոչ մէկ փոփոխութիւն արեւել. ճակատին վրայ. Բումաքի մօտ Քրէմէնէցի արեւել. կողմը աւստրիական օդանաւ մը մեր շարքերուն մէջ ինկաւ։ Հ.

Բեթրոկրատ, 10. — Ֆրանքօ-բրիտ. զինուորական պատգամաւորութիւնը գլխաւորութեամբ Ֆրանս. գնդապետ Մանժէնի հոս հասաւ։ Ռ.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Բեդրոկրատ, 10.—Ռուս. զինուորները Սուլթան Պուլաքի կիրճը գրաւեցին ուր ապստամբ ոստիկան-զինուորներ և գերման գործակալներ ամրացած էին 15 օրէ ի վեր, գերման և Թուրք սպաներու հրամանատարութեան տակ։ Համատան տանող ճամբան հիմա ազատ է։ Թշնամին Ռուսերու կողմէ հալածուելով անկարգ կերպով խոյս տուաւ։ Ռ.

Լոնտոն, 10.— Ռէօյթէրի գործակալութիւնը կ'իմանայ թէ Թէհրանի մէջ կացութիւնը բարւոքած է։ Ռ.

Բեդրոկրատ, 11.— Զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ Պարսկաստանի մէջ պարտուող Թրքօ-Գերմաններու և ապստամբ ոստիկան-զինուորներու թիւը մէկ քանի հազարներու կը հասնի, որոնք զինուած էին հրետանիներով և գնդացիրներով։ Անոնք Թեհրանէն Համատան տանող ճամբուն մէջտեղի իրենց դիրքերէն դուրս հանուելով բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորներ ունեցան։ Ռ.

ՄԻՋԱԳԵՏՔԻ ՄԷՋ

Լոնտոն, 11. — Պաշտ. զեկոյց մը կ'իմացնէ թէ Անգլիացիք Քիւթ-էլ-Ամարայի իրենց դիրքերէն յառաջանալով Թուրքերու դէմ նոր զօրաւոր յարձակումներ գործած են։ Մօք.

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Յունաստան

Աթէնք, 12.— Կացութիւնը բնականոն կերպով կը բարեշրջուի։ Դաշնակիցներու պահանջները ընդունուեցան՝ որոշ վերապահումներով։ Ռ.

Լոնտոն, 11.— «Թայմզ»ի Աթէնքի թղթակիցը ընդունուեցաւ Պ. Վէնիզէլոսի կողմէ որ հետեւեալ հաղ. յայտարարութիւնը ըրաւ.

Նախկին վարչապետն ըսաւ թէ Յունաստան դաշնագիրը բացայայտօրէն կը կապէր Յունաստանը. ատկէ զատ՝ Յունաստան հաղ. մեծ սխալ մը գործեց լքելով Սերպիան որուն գոյութիւնը անհրաժեշտ է Պալքաններու մէջ հաւասարակշռութեան համար։ Քոնսթանթին թագաւորը մերժելով միջամտութիւնը վաւերացնել՝ սխալեց որ ժողովուրդին վստահութիւնը վայելող Նախարարները հրաժարին, ինչ որ սահմանադրութեան հակառակ է։ Միւս կողմէ՝ սխալ է որ ինքն (Պ. Վէնիզէլոս) հանրապետութիւն հաստատելու կողմնակից է, բայց՝ ի փոխարէն, ո եւ է աստուածպետական իշխանութիւն չէր կրնար գոյութիւն ունենալ Յունաստանի մէջ։ Պ. Վէնիզէլոս յայտնեց նոյնպէս թէ իր կուսակցութիւնը հարկադրուած էր ձեռնպահ մնալ յառաջիկայ ընտրութեանց ատեն՝ 53 Վէնիզէլիստ երեսփոխաններու զինուորագրութեան պատճառաւ՝ որոնց երկարատեւ բացակայութիւնը խորհրդարանին Վէնիզէլիստ մեծամասնութիւնը պիտի խախտէր։ Աւելցուց թէ Յոյն ժողովուրդը կացութիւնը կատարելապէս կ'ըմբռնէ եւ արտաքին տագնապին վերջանալուն միայն կ'սպասէ իր ձայնը լսելի ընելու համար։

Վերոգրեալ յայտարարութիւնը ներկայացուեցաւ թագաւորին, որ ըսաւ թէ Պ. Վէնիզէլոսի տեսակէտը չի բաժներ, բայց թէ կը փափաքի որ յայտարարութիւնը հրատարակուի։ Ռ.

Արեւմտեան ճակատէն

Հավր, 11.—Պայթում մը եղաւ Պելճիքական վառօդաշինութեան հաստատութիւններու։ Բազմաթիւ վիրաւորեալներ կան։ Այս ծանր արկածին պատճառները անծանօթ են։ Հ.

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾ ՅՈՅՑ ՄԸ
Ի ՊԵՐԼԻՆ

Քօբէնհակ, 11.— Պերլինէն կը հեռագրեն թէ երէկ 50,000 ցուցարարներ փորձած են Ռայխստակին առջեւ մտնել՝ խաղաղութիւն պահանջելով։ Քրոնփրինցը ամբոխին նախատինքներուն առարկայ եղած է։ Հ.

Իտալական ճակատէն

Հռոմ, 12.— Զեկոյց մը կը յայտնէ թէ Իտալացիք ձեռք անցուցին Ճիւտիքարիա եւ Թօնլէի հովիտներուն միջեւ գտնուած բարձունքները, որոնք կ'իշխեն Պեզինեկի աւազանին վրայ։ Նոյնպէս սուինով գրաւեցին Նոյոլօի մօտ ամուր խրամատներու յաջորդական շարքեր, դիտաբերդերով միասին։

ԵԳԻՊՏ. ՍԱՀՄԱՆԱԳԼԽԻՆ ՎՐԱՅ

Գահիրէ, 12.— Ամսոյն 11 թուակիր պաշտ. զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Մաթա-Մաթրուհի կողմէն եկող հետախուզիչ զօրքեր 300 բեդուին արաբներու խումբի մը հանդիպեցան։ Ընդհարում մը կատարուեցաւ որուն արդիւնքն այն եղաւ որ բեդուինք դէպ ի Արեւմուտք ետ մղուեցան՝ կորսնցնելով 35 մեռեալ եւ 7 գերի։ Թշնամին զինուած էր հրացաններով եւ կը բաղկանար Մուհաֆըզիաներէ եւ անկանոն զօրքերէ։ Մեր կորուստները կը հաշուին 16 մեռեալ, 3 սպայ եւ 15 զինուոր վիրաւորեալ։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ Տպարան
Մ. ՏԱՄԱՏԵԱՆ
Imp. Economique, Alex.

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Դեկտեմբեր 1915

ԲԱՄԲԱԿ		Բացում	Փակում
	Յունվար	18 25]32	18 13]16
	Մարտ	19 1]32	19 1]16
	Նոյ.(1916)	18 5]32	18 1]4
ԲԱՄԲԱԿԻ ՀՈՒՆՏ			
	Դեկտ.-Յունվ.	113	113
	(2 ամիս)	115	114 30]40

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹ

Գրէքի Յոնսիէ 1886	Ֆր.	305.—
» » 1903	»	237.—
» » 1911	»	245 —
Ռումէլի Երկաթուղի	»	124.—
Բաժնեմաս	»	90.—